

יהודים, לא סופרים אתכם

Category: כי תשא

כאשר יהודי מתמקד בערך המספרי של בני עמו, הוא עלול ליפול לייאוש. עליו להזכיר לעצמו את גדולי הרוח שיצאו מעם ישראל, ולהתאזר באופטימיות כלפי העתיד של העם היהודי.

האם יהיו לנו נכדים יהודיים?

אחת הבעיות הבוערות של העולם היהודי היא ההתבוללות. אך מחקרים שהתפרסמו בשנים האחרונות מצביעים על תופעה מעודדת.

על פי מחקר שפורסם בשנת 2021 על ידי המכון לחקר מדיניות יהודית (JPR), שיעור נישואי התערובת בקרב יהודים בבריטניה עומד על 22%. נתון זה מצביע על ירידה בהשוואה לשנים קודמות; מחקר קודם הצביע על שיעור של 26% בנישואי תערובת בקרב יהודי בריטניה וזה שיפור ניכר ביחס למצב שהיה במדינה בשנות השמונים של המאה הקודמת. תגלית מעניינת נוספת: צעירים מתחת לגיל 40 מגדירים את עצמם דתיים יותר לעומת הגמלאים.

עורכי המחקר אומרים שזהו המחקר הגדול והמקיף ביותר שנעשה אי-פעם על יהודי בריטניה, והוסיפו שבעשרות השנים האחרונות הקהילה היהודית במדינה גילתה דאגה לגבי סוגיית הזהות היהודית של צעירי הקהילה. כעת התברר שהם בדרך הנכונה.

כשמשווים את נתוני הסקר למחקר דומה שנערך בארצות הברית, התוצאות מפתיעות עוד יותר. בעוד ובבריטניה המצב משתפר, הרי שבארצות הברית המגמה הפוכה [?] ההתבוללות מחמירה.

נשאלת השאלה, מה סודה של הקהילה היהודית בבריטניה? מה הם עושים טוב יותר מאחיהם האמריקאים?

התשובה ברורה: כל המומחים אומרים, שאחת הסיבות העיקריות לכך, היא האחוז הגבוה של התלמידים המקבלים חינוך יהודי בבריטניה לעומת תלמידים יהודיים בארצות הברית. העובדה הזו לא הייתה מאז ומתמיד. המהפכה קרתה שם בשנים האחרונות.

הרב הראשי של בריטניה לשעבר, הלורד יהונתן זקס ע"ה, סיפר שכאשר הוכתר לרב הראשי של הממלכה המאוחדת, רק שמונה עשר אחוזים מילדי הקהילה היהודית קיבלו חינוך יהודי. ואז הוא כתב ספר שנקרא will we have jewish grandchildren? האם יהיו לנו נכדים יהודיים?

הוא סיפר שהשאלה הזו יצרה 'משבר' בקרב יהודי בריטניה, וכתוצאה מכך עלתה המודעות לחינוך יהודי, הוקמו בתי ספר יהודיים, ועשרים ושתים שנים לאחר-מכן, כאשר פרש מהרבנות במדינה, אחוז הילדים שקיבלו חינוך יהודי עמד על קרוב לשבעים אחוזים!

אל תספור!

בתחילתה של פרשת השבוע, תשא, אנו קוראים ציווי מאוד 'מוזר'. ה' אומר למשה: "כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם" אם אתה רוצה לספור את בני ישראל, "אל תמנם לגולגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותמנה את השקלים ותדע מנינם" (רש"י). כדי ש"ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם". מכאן משתמע שקיימת סכנה מוחשית לספור את בני ישראל.

בהתאם לזה, ההלכה היא שאסור לספור את בני ישראל. במשך הדורות, כשרצו לספור יהודים השתמשו בכל מיני דרכים יצירתיות, העיקר להימנע

מספירה של בני אדם. מסופר על שאול המלך, כשרצה לספור את חייליו הוא נמנע מלספור אותם בצורה ישירה, אלא "ויפקדם בטלאים". אומר רש"י: "אמר לכל אחד ואחד שייקח טלה מצאנו של מלך, ואחר כך מנה את הטלאים לפי שאסור למנות את ישראל" (שמואל א, ט"ו ד). שאול ספר את הטלאים וגילה שיש לו עשרת אלפים ומאתיים חיילים.

בתקופת בית שני, אגריפס המלך רצה לדעת כמה אנשים באים להקריב קרבן פסח בירושלים. מספר התלמוד: "פעם אחת ביקש אגריפס המלך ליתן עיניו באוכלסי ישראל. אמר לי' לכהן גדול, תן עיניך בפסחים, נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם שישים ריבוא זוגי כליות, כפליים כיוצאי מצרים". הכהן הגדול ספר את הכליות של הקרבנות והוא ידע את מספרם. אבל הוא לא ספר אנשים.

בבית-המקדש, כדי להחליט מי מהכוהנים יהיה הראשון להתחיל את עבודת היום, כותב הרמב"ם שהיו עורכים הגרלה. נבחר מספר מסוים, ואז החלו בספירת הכוהנים [?] הכוהן שנשא את המספר הנבחר, זכה בתפקיד. אבל הלוא אסור לספור יהודים! מה שעשו זה שכל כוהן היה מצביע באצבעותיו [?] אחת, שתיים או שלוש וכו', והכוהן היה סופר אצבעות [?] לא אנשים חלילה [?] עד שהיה מגיע למספר הזוכה. ממשיך הרמב"ם ואומר: "ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמם? לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר: 'ויפקדם בטלאים'" (הלכות תמידין ומוספין ד, ג).

'לא אחד', 'לא שתיים'

פעם אחת, בזמן התנ"ך, מסופר שספרו את בני ישראל. וכך נכתב בספר דברי הימים: "ויעמוד שטן על ישראל ויסת את דוד למנות את ישראל". התורה כותבת שלספור יהודים זה "מעשה שטן"; השטן הוא שהסית את דוד לעשות את הדבר החמור הזה. דוד פקד על שר הצבא שלו, יואב, למנות את ישראל. יואב אמר לו: אדוני המלך, למה אתה רוצה לספור את העם? "יוסף ה' על עמו ככם מאה פעמים [?] למה יהיה לאשמה לישראל?".

אבל דוד המלך התעקש וצווה על יואב לצאת לערי ישראל ולספור את בני ישראל. יואב ציית, וזה גרם למגפה בעם ישראל שממנה מתו שבעים אלף איש (דברי הימים א, כ"א א-י"ז).

גם בימינו נזהרים מאוד מלספור יהודים. כשרוצים לדעת בבית הכנסת האם יש מנין, ישנן כמה צורות לספור את המתפללים. דרך אחת, היא באמירת 'לא אחד', 'לא שתים', 'לא שלוש' וכו', בה מדגישים שלא סופרים אותם.

נוהג אחר מובא בהלכה: משתמשים בפסוק שיש בו עשר מילים, וכשאומרים את הפסוק מצמידים מילה אחת מהפסוק לכל אדם. כשמסיימים את הפסוק, אנו יודעים שיש לנו מנין. בימי הביניים היו אומרים את הפסוק: "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך". בדורות האחרונים נוהגים לספור עם פסוק אחר: "הושיעה את עמך", להם יש שיר ידוע.

שואל הרבי, מדוע באמת 'החליפו' פסוק? מה רע בפסוק הראשון שמדבר על המעלה שיהודי בא לבית הכנסת "ואני ברוב חסדך אבוא ביתך"?

מסביר הרבי, שבדורות האחרונים, ככל שמתקרבים יותר ויותר לביאת המשיח, אזי בכל הזדמנות שיהודים מתאספים יחד אנחנו מיד פונים לקב"ה ומבקשים ממנו: "הושיעה את עמך", ותשלח לנו את משיח צדקנו (התוועדויות תשמ"ג ח"ב, ע' 1137).

מיקוד לא נכון

ובכל זאת נשאלת השאלה: מדוע באמת אסור לספור יהודים, מה כל-כך גרוע בזה? על מה הרעש?

רש"י בפרשתנו אומר, שהסיבה היא "שהמניין שולט בו עין הרע" (שמות ל, י"ב). כל דבר שנספר, יכול לעורר קנאה אצל אנשים אחרים שאין להם את הדבר. הם מקנאים, ושואלים את הקב"ה למה אותו אחד זכה שיהיה לו יותר ממני? האם הוא טוב ממני? השאלה הזו עלולה לגרום שבשמים

יתחילו לשאול שאלות ולבדוק האם באמת מגיע לו. לכן נזהרים מאוד מלספור כל דבר, לא רק יהודים, כפי שהגמרא אומרת: "אמר רבי יצחק, אין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין" (ב"מ, מ"ב, א).

הרב יהונתן זקס, בספרו שהוזכר לעיל, מציע הסבר אחר לאיסור לספור יהודים: לעם ישראל יש השפעה עצומה בעולם, שלא בערך לכמות המספרית שלהם. לפני כמה שנים נעשה מחקר ניסיוני, במהלכו עצרו אנשים ברחוב ושאלו אותם מהו אחוז היהודים בארצות הברית. כמעט כולם ענו שהם עשרים אחוז מהאוכלוסייה. האמת היא שאנחנו שני אחוזים בלבד מאזרחי ארצות הברית.

אבל יש להודות ² ההשפעה שלנו חורגת בהרבה מיחסנו באוכלוסייה.

לכן, שכאשר סופרים את עם ישראל ומגלים ש"אתם המעט מכל העמים" (דברים, ו, ז), ייתכן שיהודי ייפול ברוחו ויחשוב: איך נוכל להחזיק מעמד? בעולם יש שבע מיליארד בני אדם, ואנחנו בקושי 'פסיק' מבחינה מספרית ³ אין צ'אנס שנחזיק מעמד בתור עם יהודי! לכן הידיעה של מספר היהודים האמיתי רק גורמת לדיכאון ורפיון רוח, ואינה מעוררת לעשייה אלא לייאוש. לכן אסור לספור יהודים, כי שום דבר טוב לא יוצא מזה. כל המחקרים והסקרים שנעשים כדי לדעת כמה יהודים יש וכמה מהם מתחתנים עם יהודים, רק מכניסים ייאוש ומורד לב בקהילה היהודית.

אנחנו צריכים לספור כמה יהודים הם חתני פרס נובל, כמה רופאים הם יהודים וכמה צדקה היהודים תורמים. את העם היהודי לא מודדים לפי כמות בניו, אלא לפי מידת ההשפעה שלהם על העולם. לכן כל אחד מאיתנו צריך לשאול את עצמו: מה עשיתי היום כדי להשפיע על אדם אחר להיות יותר קרוב לקב"ה? כי אצל יהודי, "אם לא השפעת אתה לא קיים". כל המטרה שלנו היא להביא למודעות של הקב"ה בעולם.